

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบล
องครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา
แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง
จังหวัดอ่างทอง 2) เสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม
สำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม
ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล
อภิปรายและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบล
องครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถสรุปผลจากข้อค้นพบได้สาระสำคัญ ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี
ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า

วัดและชุมชนต้องร่วมมือร่วมใจกันปรึกษากัน ในการดูแลโบราณสถานมิให้ถูกทำลาย
ทำให้เกิดการประสานงานระหว่างวัดกับชุมชนร่วมมือร่วมใจในการร่วมกันดูแลอนุรักษ์มีความ
ห่วงใยในโบราณสถาน เห็นประโยชน์และเห็นคุณค่าของโบราณสถาน และการประชาสัมพันธ์
ให้โบราณสถานเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จะทำให้ประชาชนหลังไหลเข้ามาสักการะกราบไหว้บูชา
นอกจากนั้นความร่วมมือร่วมใจระหว่างวัดและชุมชนยังทำให้เกิดการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษา ซึ่งผลของ
การอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนรวมทั้งเกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง จนกระทั่งทำให้เกิดการพัฒนา
สาธารณูปโภค ถนนหนทางต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาชมโบราณสถาน
เกิดความสามัคคีในชุมชนและปลูกจิตสำนึกในการร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถานที่เป็นแหล่ง
เรียนรู้

อีกทั้ง พ.ร.บ. การกระจายอำนาจการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม ในมาตรา 7 ทวิ
ที่ให้อำนาจท้องถิ่น เช่น อบต. เป็นผู้ดูแลโดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการและที่

ปรึกษาในการดูแลอนุรักษ์ที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายและคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมมาก และการบริหารงานภาครัฐส่วนมากได้โอนถ่ายภารกิจลงสู่ท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ การวางแผนในระดับชุมชนได้จัดทำผ่านเวทีประชาคม หากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสที่จะเป็นเจ้าภาพรองลงมาจากวัดการจัดสรรงบประมาณและการวางแผนส่วนอื่นๆ จะรวดเร็วกว่า การติดต่อประสานแจ้งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโบราณสถานสะดวกและรวดเร็wtันเหตุการณ์

2. ผลการเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี พบว่า

2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนการท่องเที่ยวและพัฒนา

2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถอภิปรายผลจากข้อค้นพบได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า

วัดและชุมชนต้องร่วมมือร่วมใจกันปรึกษากัน ในการดูแลโบราณสถานมิให้ถูกทำลาย ทำให้เกิดการประสานงานระหว่างวัดกับชุมชนร่วมมือร่วมใจในการร่วมกันดูแลอนุรักษ์มีความห่วงใยในโบราณสถาน เห็นประโยชน์และเห็นคุณค่าของโบราณสถาน และการประชาสัมพันธ์ให้โบราณสถานเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จะทำให้ประชาชนหลังไหลเข้ามาสักการะกราบไหว้บูชา นอกจากนั้นความร่วมมือร่วมใจระหว่างวัดและชุมชนยังทำให้เกิดการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษา ซึ่งผลของการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนรวมทั้งเกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง จนถึงทำให้เกิดการพัฒนา สาธารณูปโภค ถนนหนทางต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาชมโบราณสถาน เกิดความสามัคคีในชุมชนและปลูกจิตสำนึกในการร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : ส) กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย โดย

สร้างค่านิยมให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พัฒนาและสืบทอดวิถีชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

อีกทั้ง พ.ร.บ. การกระจายอำนาจการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม ในมาตรา 7 ทวิ ที่ให้อำนาจท้องถิ่น เช่น อบต. เป็นผู้ดูแลโดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการและที่ปรึกษาในการดูแลอนุรักษ์ที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายและคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมมาก และการบริหารงานภาครัฐส่วนมากได้โอนถ่ายภารกิจลงสู่ท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ การวางแผนในระดับชุมชนได้จัดทำผ่านเวทีประชาคม หากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสที่จะเป็นเจ้าภาพรองลงมาจากวัดการจัดสรรงบประมาณและการวางแผนส่วนอื่นๆ จะรวดเร็วกว่า การติดต่อประสานแจ้งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโบราณสถานสะดวกและรวดเร็วทันเหตุการณ์ หลักการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่สรุปจาก มาตราที่ 85 และมาตรา 159-161 สารานุกรมเสรี (2553 : ออนไลน์) ที่สรุปได้ว่า องค์การปกครองท้องถิ่นย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนร่วมกับรัฐ ทั้งนี้รัฐต้องเสริมสร้างสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2. ผลการเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี พบว่า

2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนการท่องเที่ยวและพัฒนา

2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของปีนรัชฎ์ กาญจนนัยฐิติ และวิโรฒ ศรีสุโร (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอแนวความคิดในการอนุรักษ์ สิมพื้นบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีนโยบายและมาตรการในการอนุรักษ์และสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. งานวิจัยครั้งนี้ สามารถนำแนวทางการดูแลรักษา การกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถานและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลของงานวิจัยเล่มนี้ไปใช้ได้จริงกับ การพัฒนาจัดการอนุรักษ์โบราณสถานวัดจุฬามณี ตำบลธงชัย อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง พร้อมทั้งควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน โดยเริ่มจากในชุมชนที่อยู่ใกล้โบราณสถานก่อน แล้วค่อยขยายพื้นที่ต่อไป
2. แนวทางในการพัฒนาจัดการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดจุฬามณี ตำบลธงชัย อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัดอื่นๆ ที่มีโบราณสถานได้
3. งานวิจัยครั้งนี้ยังเป็นประโยชน์ในเชิงข้อมูลและนโยบายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับใช้กับการจัดการอนุรักษ์โบราณสถาน เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา กรมศิลปากร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณสถานของผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆ โบราณสถาน
2. ควรศึกษาถึงความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการอนุรักษ์โบราณสถานของประชาชนเพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการแสวงหากลยุทธ์ เพื่อสร้างความตระหนักใน ความสำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถานให้แก่ประชาชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาแนวทางการปรับภูมิทัศน์บริเวณรอบๆ ที่ตั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สร้างบรรยากาศและความสวยงามให้เหมาะสมกับโบราณสถาน และเพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการจัดการโดยรัฐบาลกับการจัดการโดยเอกชน ในการจัดการพื้นที่ในลักษณะเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมขององค์กรนั้นว่ากลุ่มใดมีการจัดการอนุรักษ์โบราณสถานได้ผลเป็นรูปธรรมที่ดีกว่ากัน